

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló.—1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes a n-es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Dietari d'una eixida a França i altres nacions.

(Continuació)

Dia 1.ª de matx

An es museu de Louvre

Si hi ha un edifici an el mon que li puguen dir *colossal* es el *Louvre*. Se considera s'edifici més gran del mon. Basta dir que's solar té devers 198.000 metres quadrats: es com tres vegades St. Pere del Vaticà, contant hi l'església de St. Pere i es Palau del Papa. Diuen qu'aqueix nom de *Louvre* li vé de qu'aquí s'aplegaven es cassadors abans des sigle XIII per anar a cassar llops a un bosc veynat, aont e-hi havia una *llobera* o *lloberia*. Aquest edifici sembla que comensà per una torre o *bastió* que hi alsà el rey de França Felip August, que reynà de l'any 1180 fins a 1223, quant feya unes murades noves a París. Aquesta torre le ferer molt gran i el rey Carles V (1364-1380) e-hi va fer dur es seu tresor i biblioteca i llavò s'hi mudà ell meteix. D'aqueix edifici primitiu no'n román res perque el rey Francesc I el feu tomar l'any 1527 i hi comensà un gran palau, que's seus successors anaren engrandint i engrandint, fins qu'arribà a lo qu'es ara, es més gran del mon; i encara es *comunists* de 1871 calaren foc i esveiren es gran palau de les *Tulleries* qu'estava confegit ab el *Louvre*. El *Louvre* se compón de tots aqueys cosos d'edifici: quatre ales grandioses clouen un pati ben gran ben gran, ab una magnífica portada an es centre de cada costat perque hi puga travessar tothom folgadamente. Es quatre costats miren un a tremuntana, s'altre a mitx-jorn, s'altre a llevant, s'altre a ponent. Des cornalons des qui mira a ponent parteixen dos altres cosos d'edifici: tan grandiosos des fan tres patis cada un, i quatre d'aqueys patis son més grans que cap des grans que hi ha a Mallorca. Idò bé, vos creys que ab això ja no hi ha pus *Louvre*? E-hi ha molt més encara. A s'altre cap d'aqueys dos cossos d'edifici, an es cornaló forà se desplega a cada banda una ala, casi el doble de totes ses altres. Aquestes ales arribaven an es Palau de les *Tulleries*, que venien a cloure aquell pati immens de les *Tulleries*, que tenia una partida de corterades. Ara les *Tulleries* no hi son perque es *comunists*, es pares des nostros *socialistes*, e-hi calaren foc l'any 1871; pero encara ab lo que queda, el *Louvre* es tres vegades més gran, com hem dit, que sa Basílica i es Palau pontifici de St. Pere del Vaticà. Sa construcció de tan gros edifici se deu, ademés del rey Francesc I, a la célebre reyna Catalina de Médicis, an es reys Enric IV, Lluís XIII, Lluís XIV, Napoleón I, Lluís XVIII, Napoleón III; i hi té una mica de part sa República actual.

334 sales com qui no diu rest

Ara bé, d'aquesta serie de grandiosos edificis, están destinats a museus ses quatre ales des grandios quadrat qu'hem descrit primer, es cos d'edifici que fa tres

patís, ategit an aquell quadrat a continuació des costat de mitx-jorn i llavò tota s'ala llarguissima que segueix a continuació d'aquell altre cos qu'hem dit que fa tres patís. Tot això son museus i museus i museus, pero tots grossos: umplen 334 sales. Es Bädeler empra 97 planes de lletra ben menuda i atepida per descriure demunt per demunt es milenars i milenars d'objectes que s'hi guarden. Per donar una idea de tots no bastaria un llibre com un missal d'aqueys més grossos. Per això no crec prudent donarne aquí pedres menudes. Es qui n'estiga en derrer, qu'acudesca a ses obres especials escrites per això.

Com va fer es museu sa Revolució?

Ara preguntam: ¿d'aont son sortits tants de milenars i milenars d'objectes preciosos qu'aqueys museus guarden? ¿Qui'ls ha aplegats i com? Es molt curiós esbrinarho una mica tot això, perque resulta molt eloqüent. Comensà a replegar aqueys objectes el rey Francesc I, comandantlos i pagantlos o comprantlos ja fets. Seguiren els altres reys de França es meteix sistema, fins qu'esclatà sa Revolució francesa l'any 1789. Sa Revolució va aumentar molt es museus aqueys, pero ¿de quina manera? Apleganthi ets objectes d'arts des diferents palaus i sitis reyalis, lo qual no hauria tengut res de particular si no hi hagués hagut d'haver pus reys; pero es fet es que a sa Revolució no li costaven un centim aquelles preciositats artistiques; an-e qui havien costat era an es reys. Sa gloria era d'aqueys, no de sa Revolució. Es reys s'havien gratada honradament sa butxaca, adquirint durant sigles i sigles aquelles preciositats; sa Revolució no tengué altres feynes que agafarles i durles an el *Louvre*. I encara hi ha qu'agrair an aquells revolucionaris, que, en lloc de durho an el *Louvre*, no s'ho aturassen per ells. Altra font des museus des *Louvre*, no tan neta p'es revolucionaris com s'altra: ses esglesies, abadies, monesteris i convents que's revolucionaris ferer mal-bé, tomantles o destinantles a usos profans. Ses obres artistiques d'aqueys llocs sagrats anaren també, ses que no's perderen p'es camí, que no serien poques, an es museus des *Louvre*. Si es Governos revolucionaris haguessen dit:—No res, tot això son joyes esglesíastiques; vegem que valen poc sa poc llà, i donem es seu valor a l'Església.—Si hu haguessen fet axí, aquells Governos haurien salvada sa justicia; pero no ferer res d'això, sino que s'apropriaren totes aquelles preciositats artistiques d'esglesies, abadies, monestirs i convents sensa pagarne un centim. E-hi ha que convenir en que es tot un sistema de fer museus ab pocs mal-de-caps, sensa altre inconvenient que assemblarse massa an es sistema des bandetjats de Serra-Morena, condemnat p'el setè manament de la Lley de Deu.

Però encara se trobà un nou sistema de fer museus més contrari a sa Lley de Deu i sa Lley Natural, A's cap i a la fi,

aquelles esglesies, abadies, monestirs i convents eren de França, i es Governos Revolucionaris porien dir:—Bono, noltros guardam aquí aqueys tresors esglesíastics per França, perque eren de l'Església de França. An això li porien donar cert color d'equidat.

Com va fer es museu En Napoleon

Però llavò se presenta Napoleon en escèna, fent eixides casi sempre victorioses ab sos exèrcits francesos a Italia, a Austria, a Alemanya, a Espanya, a casi totes ses nacions d'Europa i entre es botí de guerra que replega de totes aqueixes nacions, e-hi ha pintures, escultures, joyes d'or i plata, i iveris, esmelts, tapissos, tota classe de preciositats; i ¡hala tot cap a París! ¡cap an el *Louvre*! ¡Ja hu crec que varen créixer aqueys museus d'una manera espantosa i ab poques despeses i gratades de bossa! Ab això es museus del *Louvre* foren es més rics del mon, encara que plens de taques, que cap persona decent pot consentir demunt sa seua honra.—Com ets *aliats*, ets exèrcits de totes ses nacions, entraren a París l'any 1814, i obligaren En Napoleon a retirar-se a s'illa d'Elba, no gosaren es caporals d'aquells exèrcits treure ets objectes artistiques que de ses seues respectives nacions se n'havia duys En Napoleon; pero, com e-hi tornaren entrar, després de sa batalla de Waterloo, l'any 1815, llavò en varen treure una partida d'objectes del *Louvre* demunt els quals cap veu tenia França; pero no'ls-e tregueren tots, ni d'un bon tros, es duys allà de mal-just. De llavò ensà son anats aumentant aqueys museus d'una manera més conforme a justicia, ab donatius i llegats de particulars i ab compres fetes per l'Estat. ¿Que suposa lo qu'han comprat es diferents Governos Republicans, s'Estat republicà? Molt poca cosa. De manera qu'aqueys museus immensos del *Louvre* casi tots som obres de sa Monarquia i de l'Església. Sa Revolució casi no hi té altra cosa que ses injusticies comeses per replegarhi coses contra sa voluntat de son amo. Tristíssima part sa que hi té sa Revolució an aqueys museus incomparables.

Tres classes de museu

Ara díguem dos mots de ses diferents classes de museus que hi ha an el *Louvre*, perque es meus lectors sapien una mica de que's tracta.

Aqueys museus se divideixen en museus de sa *planta baixa*, des *primer pis* i des *segón pis*. A sa *planta baixa* hi ha: a) es museus de marbres antics, ab una partida de sales de mel-lades de ses obres d'escultura grega i romana més famoses que son a altres museus; b) museu d'antiguedats asiàtiques; c) museu d'antiguedats egipcies; d) museu d'escultura de s'edat mitja i des reneixement i e) museu d'escultura moderna.—An es *primer pis* e-hi ha: a) museu de pintura, que abraça un sens fi de sales, entre altres, de pintors italians primitius, sales de pintors italians i espanyols, sales de pintors inglesos, sales de pintors flamencs, sala de Rem-

brandt, sala de Van-Dyck, sala de Rubens, petites sales de flamencs, i holandesos; sales de pintors francesos (anteriors an el sigle XVI, des sigle XVI, des XVII, des XVIII, XIX). Entre aqueys centenars de pintures n'hi ha de tots es grans mestres, Rafael, Fr. Angélic o, Fr. Lippi, Cimabue Tiziano, Veronese, Dominiquino. Aquí brillen algunes obres de Velasquez, Ribera, Murillo, Zurbarán, que immortalisen es nom d'Espanya. Aquí hi ha sa celeberrima «Immaculada Concepció» de Murillo que's francesos l'any 1808 ferer seuvatge de Sevilla.—b) Museu d'objectes artistiques ab grans sales de joyes antigues, sales de mobles des sigles XVI-XVII, sales d'objectes d'art de s'edat-mitja, des Reneixement i des temps moderns, sa col·lecció Rothschildt, sales de bronzos antics, sales de dibuixos, sales de antiguedats asiàtiques, sales d'antiguedats egipcies, sales de ceràmica (terra cuyta ó test) antiga. Sols la col·lecció Rothschildt està estimada a vint milions de francs. A una d'aqueixes sales e-hi ha una vitrina ab sos diamants de la corona que diuen, brillant entre tots es diamant Regent, que'l comprà es Duc d'Orleans, *Regent* de França durant sa menor edat del rey Lluís XV: es devers com una mel-la de ses més grosses i està estimat de dotze a quinze milions de francs. No es ver que hu paga?

An es *segón pis* e-hi ha: a) museu de pintura francesa des sigle XIX; b) sala romàntica; c) col·lecció de Thomy-Thiéry, d) sala des *segón Imperi*; e) museu de Maria.

Això son es museus *Louvre*. ¡Vos assegure que n'hi ha per assaciarse ni! Un arriba a estar *esmusat*. ¡Ventura que dins cada sala hi ha bancs encoixinats o de *retxadet* per reposar es qui estiga cansat! D'en tant en tant mi'hi seya un minut o dos, i seguia endevant la descuberta. E-hi som entrat a la una, i en som sortit a les cinc sensa perdre un minut, i sempre som anat depressa depressa. Per veure aqueys museus ab una mica (just una mica) de detenció, se necessiten benbé tres dies de tres o quatre hores cada dia.

Cansat i mort, m'en son anat a. peu a s'hostal; i vos assegurar que, com e-hi som arribat, e-hi estava ben blau i ben atupat de tant d'estar dret potoyant. Sols es gust i s'interés de veure tantes de coses garrides i precioses fora mida, m'ha pogut sostenir i no quedar an es siti.

Per això, prou per avuy.

Dia 2 de Matx

Mr. Gillieron.—¡Quin telebastaix que mout!

Avuy dematí no'm som mogut de s'hostal per feynes que tenia; hem dinat a les dotze ab En Barnils, i a la una i busques ¡cap a s'*Escola d'Alts Estudis*! a sentir el *Pare Gillieron*. L'hem trobat dins sa seua saleta d'espera, i mos som posats a conversar de ses nostros currolles: *obra des dictionari, Atlas lingüístic de Catalunya, Balears i Valencia*; i ab això *tac!* s'entrega un senyor ben desxonat, i es estat Mr. Roques, un altre catedràtic d'aquesta *Escola*, director de sa gran revista de filologia *Romania*, que fun-

dà el gran filòleg Gastó Paris. Mr. Roques ja sabia que jo era a París, i com m'hi han presentat Mr. Gilliéron i En Barnils, m'ha feta una gran xicoteta, i hem quedat que demà mos veuríem més de prop, perquè llavó era cosa de comensar la lliçó de *Geografia Lingüística*, qu'ha comensada el P. Gilliéron, seguint s'estudi de tots es derivats que's troben des mots llatins *clavis* (clau d'obrir) i *clavus* (clau de clavar), derivats que son moltíssims, estesos per dins ses diferents regions de França. Ab mapes que mos aficava a sa pissarra, Mr. Gilliéron mos ho feya veure tot clar, claríssim.

Realment es un estudi curiosíssim i difícilíssim. Quina feynada més fereixa! Ja está clar que cap catedràtic seria capes de donar una explicació d'aquestes cada dia. Se necessiten bé es vuyt dies per prepararne una, i ademés se necessita esser el P. Gilliéron. I lo que me feya més gracia, que mos explicava tot aixó enrevoltant pe' sa gran-sala de sa classe: noltros, es deixebles, asseguts a una taula llarguera, devant sa pissarra; i ell enrevoltant per derrera noltros manotetjant i cridant com un desesperat, movent telebastaix; i aixó que negú li feya contrari. Quin homo més célebre qu'es aquest Mr. Gilliéron!—Com hem acabat, a les tres i mitja (ha explicat, com sempre, dues hores), me convidava a prendre una cervesa: la-hi he agrait ab tot es meu cor, pero no he pogut acceptar perquè a-les-hores no tenia gens de set; i an es cos no li doneu res si no hu demana; i encara, en damanarho, miravoshi bé, si no vos ne voleu dur s'aumut p'es cap.

Es Mes de Maria

Me'n som anat una estona a sa magnífica església de *St. Sulpici*, que m'agrada molt per lo devota que resulta, ab tot i esser *greco-romana*, i hi he trobada molta de gent fent ses seues devocions; i, com més anava, més augmentava. Llavó he vista la *Puríssima* dalt l'altar-major ab grans rams de flors. Era que hi anaven a comensar es *Mes de Maria*. ¡O devoció salvadora de la Mare de Deu! ¿Qué seria sensa tu aqueixa vall de llágrimas? Quins rius de vida del cel no has fets brollar demunt la terra, desde que l'Arcàngel St. Gabriel, vint sigles enrera, devallá an aquella caseta de Nazaret a entonar per primera volta demunt la terra aquella celestial escomesa: *Deu vos salve, Maria!*

Desgraciats des cors que no s'obrin an aqueix ratx de llum de Deu ¡Es que'l dimoni ja los té enforcats! Deu n'alliber tota persona nada! Amén.

Dia 3 de Matx

De lo que succeí a l'Escola

Avuy només som sortit de s'hostal per anar a sentir dues lliçons a s'*Escola d'Alts Estudis* que hi ha donades Mr. Roques, catedràtic d'aqueixa *Escola* i Director de sa revista *Romania*, de que vos parlava ahir.

Es qui escoltàvem, feyem un mosaic lo més curiós. Erem tres catalans; devora mi tenia un d'Austràlia, devant per devant un alemany que hi ell devora deya la seua sobre una poesia d'antic francès, per indicació de M. Roques e-hi seya un rus—que, entre parentesis, s'es suscrit an es *Bolletí des Dictionari*, i me demanà ell i aquell anglés es nom d'algunes obres catalanes modernes per entrar dins es català. Les ne vatx indicar de Mn. Verdagner, Mn. Costa, En Ruyra i Na Victor Català.

D'uns pensionats espanyols qui no van de feyna

Sortint d'aqueixes lliçons, toc el corn cap a s'hostal; i, com sopàvem, En Barnils m'ha contat qu'ha vist el P. Rousselot i que li ha dita una cosa molt célebre. Devers mitjan corema se presentà an el P. Rousselot un catedràtic de fisiologia de Madrid, dient-

li que venia a París, subvencionat de s'Estat, per estudiar *fonètica experimental* ab ell, tota vegada que anys enrera s'Estat en tengué un altre aquí dos anys per fer fonètica i que, una volta tornat a Espanya, no ha fet res pus. Aixó volia dir qu'aqueix professor de fisiologia venia ben resolt a fer feyna i a donarne proves públiques. Quant aquest senyor se presentá, el P. Rousselot e-hu va dir an En Barnils, que naturalment esperava veure qué tal seria aqueix madrileny; pero passa una setmana i una altre, i En Barnils no l'ha vist, ni jo tampoc des que som aquí, a cap de ses lliçons que dona el P. Rousselot ni tampoc an es *Laboratori de fonètica experimental* qu'aquest dirigeix an el *Col·legi de França*. En vista d'aixó, En Barnils avuy li ha demanat qué feya aquell catedràtic de fisiologia de Madrid; i el P. Rousselot li ha confessat que no l'ha vist pus ni noves. ¿Es qu'está malalt? ¿Es que li son sortides altres feynes o altres bulls? ¡Anar-li a fer es contes a un madrileny que s'Estat l'envia a estudiar a l'estranger, i que s'en pot anar per allá ont té es cap girat! Desgraciadament son moltets es pensionats qu'Espanya envia a s'estranger a ampliar es seus estudis, que de tot se cuyden fora d'ampliarlos gens. ¡Oh que se'n porien contar de coses ferestes, escandalosíssimes d'estudiants espanyols pensionats pe' s'Estat, que, com son a s'estranger, no s'acosten may a ses escoles aont s'Estat les envia, sino a altres bandes nantes o be se passetgen per plasses i carrers no fent brot de feyna! ¿Tal volta no's doná entany es vergonyós espectacle a Berlin, que sa Policia agafá uns quants bergantellots per anarquistes, i resultaren esser pensionats de s'Estat espanyol per ampliar a Berlin es seus estudis? I ¡de quina manera que'ls hi ampliaven! Ventura que la Policia alemanya els-e posá ses mans demunt, i els-e facturá cap a Espanya! ¡Quina vergonya! ¡Bé valdria la pena de que s'Estat vel-lás una mica més es seus pensionats, per no tirar es diners d'aqueixa manera tan estúpida, tan pocs com en tenim!—De manera que aqueix catedràtic de fisiologia de Madrid va a má de fer bo aquell altre cap-verjo qu'Espanya tengué per aquí, ben menjat i ben begut, un parey d'anys, i no s'en ha sabut res pus des que torná de París. Ja hu val ab aqueys pensionats de s'Estat espanyol!

Posem punt ab aquesta. Fins demá, si Deu ho vol i Maria.

Avuy demati hem tenguda sa classe del P. Rousselot a s'*Institut Catolic*, i ha continuat estudiant sa subdivisió de consonants, fent veure sa gran partida de variadats que presenta cada consonant dins ses diferents llengos i dialectes romànics, articulantsesa me teixa consonant de vegades an espunts més oposats, motivant aqueixa estranyesa d'articulació tramudansacompleta des so. Alguns d'ets exemples qu'ha posats, son estat des mallorqui, fentme pronunciar una partida de paraules per que ets altres vessen exemples vius de lo que deya. Entre ets oyents n'hi havia de Bohemia, d'Alemania, de Servia, de Rússia, d'Inglaterra, de França i En Barnils i jo de Catalunya continental i insular. Aqueix endardallament del P. Rousselot sobre sons consonants, es estat admirable; mos ha deixats ab un peu alt.—N'hem conversat tot es temps des dinar ab En Barnils.

Dinats, jo li he estret ab so tranvia per devall terra de d'allá com un llamp cap an es *Conservatori d'arts i Oficis* (*Conservatoire d'Arts et Métiers*), devora es *Boulevard St. Denis*, i carrer de *Sebastopol*. He volgut veure que seria aixó. E-hi arrip, i me trop que'l fundá la *Revolució* l'any 1794. Venen a esser unes grans escoles de ses diferents industries ab colec-

cions de màquines i mostres des meiteixes màquines. Tot aixó está molt; bé lo que no hi está tant es que justament aqueixes escoles s'haguessen de posar, lo meteix ses coleccions de màquines, dins es *Priorat o monestir de St. Martí des camps* que'l bon rey Enric I de França fundá devers l'any 1059, que l'any 1079 passá a dependir de Cluny, i que durá fins que sa *Revolució* l'any 1789 se'n ampará, contra tota sa justícia. Així es que s'antiga església es avuy gran sala de màquines i es *refector* es sa biblioteca; i ses altres dependencies des monestir están totes capgirades.—He corregudes un parey de sales de models de màquines de vapor, molt ben presentades, pero sa malicia contra sa profanació d'aqueix antic monestir m'ha revengut tan fort que no hu he pogut suportar pus, i me'n som anat sense voler veure res pus de tal *Conservatori*.

Vetx just allá devora una església; m'hi afic, i es estada *St. Nicolau des Camps*: una església ogival, refeta an es sigle XV i engrandida an es sigle XVI. Té cinc naus d'onze trasts, sensa creuer, ab capelles. Es finestrels de sa nau major i de ses capelles son de tota s'amplaria des trast, ab vidres grisos. Ets altars de ses capelles están an es costat de l'altar major. Es sis trasts, derrers de ses naus laterals i ses naus absidals son més alts de paladar que no es cinc primers trasts. An es comensament de s'abside hi ha un retaule ab un altar devant i un derrera; dos trasts més envant e-hi ha l'altar major tot sol i devant e-hi ha el chor que ocupa dos trasts. Ses naus absidals just tenen tres capelles. Se conserva a defora tot es costat de mitjorn, ab una portalada grega-romana, prou avenguda, i sa fatxada fa tres capers desiguals,

corresponent es des mitx a sa nau major, i es de cada costat a ses naus laterals. De cada capser lateral va a amorrar an es central un arbotant; es capser des costat de s'evangeli abaix fa tres finestrels i es des costat de s'epistola en fa dos; es capser des mitx corona un gran finestral quadripartit en lloc de claraboya, i més avall una portalada ogival de tercera época ab una arquivolta tota esculturada i estatués de sants a ses rebranques. Es una església ben interessant; també hi havia gent fent ses seues devocions, gracies a Deu.

Aquí torn prendre es tranvia per devall terra, i ¡de d'allá fins a s'*Estació del Nort*! i d'aquí ab quatre passes som estat devant sa magnífica església de St. Vicens de Paul, que té devant unes grandioses escalonades. Es una imitació de ses basiliques romanes primitives, alsada durant sa primera mitat des sigle XIX: té cinc naus de 12 trasts estrets, tota policromada, sensa capelles. Dalt ses naus laterals s'obrin grans tribunes. Es cavalls que aguanten sa teulada de sa nau major están a la vista, primorosament decorats. A s'abside només fa una nau, ab sa copinya decorada de mosaic; aont se veu el Bon Jesús rodad de Sants, demunt camp d'or. L'altar major es a s' mitx de s'abside i just a devant, omplint tres trasts, el chor. An es fondo de s'abside hi ha una capella de comunió, molt devota. Sa fatxada d'aqueixa església fa un grandió portic ab un gran capser i un baix-relleu del Bon Jesús, St Vicens de Paul i altres sants, i partdemunt se'n pugén dos campanars quadrats sensa punta.

Però ja basta per avuy. I fins disapte qui ve, si Deu hu vol i Maria.

ANTONI M.ª ALCOVER, *pre.*

DE TOTES ERBES

Més mentides de s'«Obrer Balear»

Segueix aquest paperot acaramulant mentides i calumnies contra es clero des sigle XI, suposant lo tot corromput i cremador. S'article de s'altre disapte es asquerós com tots ets altres. Empero ¿quines proves presenta d'aixó? Just un parey de cánons desfigurats des Concilis d'aquell temps que no aproven, sino que precisament condemnen es Ministres de Deu que no viven com Deu i sa Lley manen. Que prova aixó? Tot lo contrari de lo qu'ell pretén. Perque ¿qui feya aqueixes lleys? Ningú més qu'es clero meteix, es bisbes reunits en concili. Per lo meteix s'*Obrer Balear*, ab lo que retreu d'aqueys concilis, prova una vegada més que l'Església aon-se-vuya i en tot temps ha defensada sa castedat, l'ha mantenguda sempre, sempre es estada sa gran inimiga de sa luxuria.

Però, ¿qué feyen aquells Ministres sagrats des sigle XI, que vivien així com Deu vol i ses lleys esglésiàstiques manen, ¿qué feyen més que lo qu'es socialistes diuen que no's pot fer i fan per pa i per sal? ¿No hu son es socialistes partidaris i practicadors de s'amor lliure, a punt de cans i cusses? ¿I aqueys tenen cara d'anar a retreure si an es sigle XI e-hi havia Ministres sagrats que feyen qualque cosa de lo que es socialistes fan arreu arreu i fins defensen que es lo que s'ha de fer.

Ademés, confón miserablement s'*Obrer Balear* el papa Benet VIII am s'anti-papa anomenat Benet IX, un papa fals que may va esser Papa de ver. El papa Benet VIII en lloc consta que donás cap mal exemple: al contrari, actiu i enérgic de carácter, va trebar molt molt per sa reforma de l'Església, es dir, d'aquella petita part des clero que no vivia com se deu, aydat sempre de l'Emperador d'Alemania Enric II. Tan especialment va atacar sa smonia i s'incontinència des clero, que be e-ha pot anmenar s'Historia

«digne precursor de Gregori VII». Es concilis de Bamberg (1020) i un altre de Pavia (1021) ne donen testimoni d'aixó.

Lo qu'es que s'*Obrer Balear* no s'empatxa de raons: lo que a ell li importa es calumniar i deshonrar l'Església, sa seua inimiga, a forsa de mentides. Per aixó no s'en avergonyeix de copiar aqueys articles dolentíssims d'un des periódics més males ànimes que sa publica a Espanya.

¡Quina casta de fayó que dona cada setmana an es seus biduins!

J ara escoltau

EN VERA-VEU

I

Des republicans de Sóller i des seu mestre d'escola

El Ideal de s'altra setmana mos dona conte de una vetlada-mitín que feren es republicans de Sóller, ara fa un parey de diumenges, an es Centre d'aqueixa Ciutat.—Diu que ja son devers 150 joves es qui componen sa seua «Juventut». ¡Qu'han d'esser 150, ni d'un bon tros! ¿Quant e-hi ha haguts tants de dolents a Sóller?—Llavó diu que tots aqueys 150 «van cada vespre a s'escola laica de don Melsión Daviu, qui los intruix dins sa més estricta moralitat.» ¿Ay, sí? ¡Escola laica! Ara hu sabem cert! Aixó que de tot d'una es republicans de Sóller se'n gordaven prou de dirho, per no escandalisar nigú, que fos laica, que fos enemiga de Deu, que fos tot lo contrari de lo que vol sa moralitat cristiana, ara mos surt ni més ni pus que *El Ideal* per ferho sebre oficialment. ¿Ay, escola laica? De manera qu'es republicans de Sóller volen que no los parlin be de Deu an es seus infants, sino malament; volen que s'instrucció des seus fyps sia a mitjes, sia indignament mutilada; volen

que duguin vida sense polítxó, sense regla bona, sense principis de vida ordenada; volen que an ets infants, quant sien grans, los faltin forces i normes per resistir s'investida de ses passions, per no caure an es vici; volen ara aclucar ets uys an es seus fiys perquè no coneguen ni amin Deu ara ni may, ni coneguen gens ni mica ses relacions necessaries de Deu am sos homos; volen qu'és seu mestre ara los amagui sacrilegi i covardament es destins eterns de tot homo qui ve an aquest mon, perquè llavó mos surtin uns perseguadors de l'Esglesia, uns menja-capellans, uns deixebles d'En Ferrer i Guardia... ¿Tan mal cor tenen i tan poc estimen ets seus fiys es republicans de Sóller per donarlos tal instrucció? ¿Aon s'es vist may un pare qui per donar peix a un infant seu li dona una serp?

I don Melsión Daviu ¡qué ha d'ensenyarlos an aqueys joves «sa més estricta moralitat!» ¡Mentida solemne es aixó! Es fals de tota falsedat! ¿Com pot instruir dins «sa més estricta moralitat» un Mestre qui, en primer lloc, l'any passat feya de Mestre a s'Escola pública d'Esporles sense tenir títol ni prendre, allà on sa Junta Provincial de Instrucció le-hi exigia una i altra vegada; qui, en segon lloc, fent de Mestre sense esserho, cobrava ilegalment sa nómina; qui, en tercer lloc, feya propaganda anarquista fins an es punt que a un mitin celebrat a Esporles digué grans alabanses d'En Ferrer i Guardia, se declará deixeble seu i es pares li hagueren de llevar es seus al·lots perquè no los pervertís am doctrines tan dolentes i destructores i revolucionaries; qui, en quart lloc, segons va demostrar un día es Comandant de sa Guardia Civil, En Daviu es un estraviat per ses idees més subversives, més funestes, un partidari de s'amor lliure, un propagandista revolucionari de més mala casta; qui, en quint lloc, ha estat acusat, censurat per actes no gayre honrosos; qui, en sest lloc, s'ha estat sis anys sense prendre títol professional, allà on, per lley i per decencia, en'via de tenir? Una Real Orde fou necessaria per treure fora des Magisteri an En Melsión Daviu i Matas! E-hu diu aquesta Real Orde tot aixó i la firma ni més ni pus que N'Altamira, que no es cap *neo* ni d'un bon tros: i l'acusa de poca honradés, d'idees dolentes, revolucionaries, ferreristes, anarquistes, cobrador de nómines que no poria cobrar perquè ha estat Mestre públic d'Esporles, am bastant d'escándol des poble, per espay de sis anys, desde primer de Juriol de 1905 fins día 28 de Janer de 1912. ¿Un Mestre d'aquesta casta ha d'instruir dins «sa més estricta moralitat»? ¡Fiauvosne voltros de lo qu' ell ensenya. Ventura que quant es republicans de Sóller han volgut un Mestre per sa seua escola laica l'han hagut de cercar fora de casa: senyal qu' a Sóller no n'han trobat que los agradás per lo suficient dolent; senyal qu' a Sóller lo xerec tan xerec no hi es arribat encara. I deyem *ventura*, i no hu harem de dir: perquè ¡ja es una bona pesta aquesta de tenir una escola laica de marca tan abominable! ja es una bona desgracia aquesta d'haver trobat qui satisfeya desitjos tan dolents, com son es desitjos que tenen certs pares de donar ensenyansa anticristiana i desmoralisadora an es seus infants!

¡Hala, s'ollerics! A veure si agranau de bona hora aquesta casta de ensenyansa tan deshonorosa que vos han d'uyta en mitx de voltros! Vepam si hu permetreu qu' arrelli aquesta porqueria!

II

¿I encara treys lo de l'Inquisició?

¿O no vos bastaren, Sr. Carrasco del *Obrero Balear*, es ventays que an es republicans i socialistes vos ha donat LA AURORA per espay de tantes setmanes, esmenussant lo que hi ha de ver amb aixó de l'Inquisició? I encara teniu vergonya de repetir que tal Tribunal era «espantós» i que «es seu nom ja basta p'és cabeyes posarse drets»?

No es estrany, empero. Per molt que

vos prediquin i vos provin i demostrin que tot quant deys son calumnies grosses, son mentides gruixades, tameteix sereu sempre es meteixos; per molt que los fassen, an es socialistes, seran sempre calumniadors, mentiders, falsaris, inemics de sa veritat histórica. Son així, i foris.

¡Com si aquella Inquisició de Ginebra, posada per s'estornell d'En Calvi, o s'Alta Comissió de la Reina Elisbet d'Inglaterra, no fossen més cruels qu'és Tribunal d'Espanya! Com si ses lleys penals que en aquell temps e-hi havia contra es catòlics a Inglaterra, Escocia, Irlanda, Holanda, Suecia, Dinamarca i Alemania no fossen més injustes i mes despòtiques que es tribunal de l'Inquisició Espanyola! Ja no es ignorancia, es estulticia, desvergonya, desen freiment molt gros, parlar continuament d'aquest Tribunal sense comparar estadístiques, sense recordar ses pràctiques i teories des Protestants des sigle XVI. Es meteix Rousseau deya a una de ses seues Cartes: «Sa Reforma (des Protestants) va esser intolerant desde es seu principi i ets seus autors foren perseguadors universals.» I Mr. Moran, parlant de sa persecució d'Irlanda, diu qu'és molt injust callar aquella infinidad de catòlics, que, no-més perquè eren catòlics, sufriren sa pena de mort a Inglaterra i a Irlanda durant es reinat de Enrie VIII, de Elisabet, Jaume I, Carles I, Cromwell i Carles II. ¿I que no era En Robespierre i ets seus companys de sa Revolució francesa, pares naturals des socialistes d'avuy, qui cridaren com-e dimonis contra sa crueldat de l'Inquisició d'Espanya mentres feyen correr pes carrers de París i de tota França sa sanc d'ets homos i ses dones més nobles i millors de sa nació? ¿De socialistes, de socialistes! Aprendre una mica d'història verdadera es lo que vos falta! ¡Hala estudiame i fora mentides tan... poc fundades!

III

Una bestiesa

Es una altra barbaritat de ses barbaritats més gruixades qu'amolla aquest bo de Sr. Carrasco. Deu se'n apiat d'ell! Diu qu'és capellans, «per esser bons fiys, bons germans, bons ciutadans, per conèixer aqueys tres estats, es necessari conèixer per experiència propia es tendres sentiments que neixen dins es cor d'un pare i d'un espós.»—Si qu'és ben estranya cosa declarar que es pare i s'espós adquireixen necessariament un caràcter més bondados que es qui no se casen. Com si, ets homos visquent fadrins, no puguen tenir un cor blan i bondados! ¡Com si no pogués ningú esser amable i estimar es nins i esser dolsos i bondadosos més que visquent vida de matrimoni! Vaja unes pretencions, més contraries a sa veritat i a s'experiència de cada dia!—Ademés; ¿quin homo més bondados se pot trobar qu'aqueix capellá qui's cuida d'una parroquia, d'un estol de cases, estimat de tothom, veys i joves, rics i pobres, ignorants i sabis, ell qui no s'ha de cuidar de familia, sino tant sols d'ets seus feligrosos, ell qui no té altra missió a la terra més que sa de servir i dirigir i il·lustrar i aconsejar es pobles?—Per altra banda, dir que per esser bon fiy i bon ciudadá, per conèixer aqueys diferents estats, es precis casarse, es una cosa tan absurda i tant fora de raó com dir qu'un metge, per exemple, per esser bon metge, ha de tastar abans totes ses medicines per llavó sobre receptor degudament an es malats. ¿Qui será es beneyt que hu dirá que un metje no es bon metje si no sap es gust de totes ses medicines? Ningú, está clar.

Encara més: ¿qui sería es qui aniria an es sacerdot casat a confiarli es seus secrets? «Jo hi crec en sa confessió—deya un protestant a un ca-

pellá catòlic,—empero no'm puc confessar am so meu ministre»—«¿Per qué?» li digué es capellá.—«Perque hu pot dir a sa seua dona»—I finalment: es bo de veure, Sr. Carrasco, qu'un sacerdot casat necessitaria dividir es temps, i es trebay i es pocs diners entre sa familia i es poble. Carrugat de maldecaps de ca-seua, de tot se cuidaria, manco de lo que li pertoca, delo que pertany a tot ministre de qualsevol relligió: per aixó n'hi ha de protestants que hu troben una cosa mal feta, per aquest cayre, qu'és seus ministres sien casats.

No hi penseu, idó, en coses impossibles, Sr. Carrasco; i deixauho fer an aixó, que be está sa cuyna abaix.

IV

Ja es segur qu'és catòlics mos confessam a Deu!

No, socialistes de s' *Obrero Balear*, es catòlics no mos confessam amb un homo qualsevol, sino amb un homo qui du sa representació de Deu, qui es en realitat, com diu St. Pau, embaixador de Deu.

A ell mos acusam, es dir, a Deu meteix mos acusam de ses nostres accions, pero de ses dolentes; mos acusam de ses paraules, pero de ses que fan pecat; mos acusam des nostros pensaments, pero des pensaments dolents; d'aixó, i no d'altra cosa mos confessam i tenim obligació de confessarnos. Jesucrist, quant establi sa lley de sa confessió, mos maná que anássem a Deu indirectament, per medi des ministres qu'Ell posá en mitx d'ets homos. ¿Per qué ets espanyols no pagam sa contribució an el meteix Rey, an es qui du es suprem govern de s'Estat? Perque el Rey té enviats i missatges, representants seus apostats.

Deu no deixa es seu poder; sino que no-més el delega an ets homos, per que perdonin en nom i amb autoritat de Jesucrist, Fiy de Deu: de tal manera, que lo qu'ells, segons justicia, perdonen, Deu hu té per ben donat.

I lo que deys, que es catòlics confessam i hem de confessar «es més petit desitx de llevarnos es jou injust de sa tiranía per collocarnos a una llibertat natural i discreta», aixó, sense més explicacions, així com sona, es una solemne mentida, una grosseira calumnia. ¿Quant ni aon es Catolicisme ha privat negú de posarse amb una «llibertat natural i discreta»? ¿Quant ni aon es Catolicisme, sa Relligió ha tolerat, ha permés i sancionat un «jou d'injusticia tiránica»? Es Catolicisme sempre ha volgut sa llibertat completa d'ets homos, mentres ella no vagi contra sa justicia.

Es que voltros, es socialistes, deys que s'homo no té llibertat més que quant no té lley, ni superior, ni obstacle, ni negú quelí vaja devant; voltros no-més deys llibertat més que quant poreu fer lo que vos vengui en gana; maldement sia dolent, maldement ataquí es drets d'altri, maldement es vostro germá proisme haja d'esser sacrificat an es vostro capritxo i despotisme.—Es que no feys distincions entre lo qu'és permés i lo que no es permés dins sa llibertat. Noltros compremem que e-hi ha llibertat i e-hi ha independència, compremem qu'un homo es llibert, pero no independent. S'homo pot fer lo que vulga, pero dins lo que li permetta sa lley des be i de sa veritat, tal com s'homo la pot conèixer i sa Relligió l'ensenya i l'explica que l'ensenya i l'explica tan ampla com se puga desitjar, pero sempre conforme a raó.

V

S'«Obrero Balear» diu d'En Lerroux

Es s' *Obrero Balear* qui parla:

«¡Quines paraules ses pronunciades pes prohoms des republicanisme de du-bià Sr. Lerroux!

Se'n necessita poca d'alatxa per dir en tot un mitin que té por de sa venguda de sa República, porque no hi haurá homos capassos d'ocupar (com pertoca) ets alts càrrecs des govern.—No importa comentari.

¿Que será es contrari més gros de sa República?—Ja fa temps que hu deym que es lerrouxisme fa olor de cacau.»

Idó ¡aixó es bo i no embafa!

VI

¡Quina casta de radical!

Hu deym d'En Clemenceau, aquest anticlerical rabiós, tigre que li diuen a ell, aquest principal fomentador d'es laicisme a França, qui ha hagut de sufrir una operació molt delicada, fa uns quants dies. Ara va per bé.

¿Aon dirieu qu'ha volgut que le hi fessen?

Idó a una Casa de Salut que cuiden ses Germanes Hospitalaries de Sant-Salvador unes monjes de París.

Sa determinació d'En Clemenceau ha disgustat a tots es seus amics, com poreu suposar. I qualqu le hi ha fet present. A lo qual es tigre, irritat, ha dit: Qué m' importa a mi! Jo, lo que vuy es qu' m' cuydin be.

¡Quin exemple! De manera que es clericalisme té un bon cayre, té aquesta bona cualitat.—Am sa mort no hi vuy jugar, diuen aqueys lliure-pensadors de marca, com se troben en perill. Ja va esser En Waldeck-Rousseau qui'l vel·laren i li anaren derrera ses monges quant va morí. Ja va esser també En Bourgeois, un sectari des més rabiosos, qui demaná es servici d'aquestes malalteres incomparables an es capsal des llit de sa seua senyora.

Senadors, diputats qui votaren s'espulsió de frares i monges, qui votaren sa separació de s'Esglesia de s'Estat, qui votaren sa lley de sa presa des bens esglesíastics, qui han tret d'ets Hospitals es St. Juan de Deu i ses monges, sustituintlos per homos i dones que a lo millor se declaren en vaga (huelga), corren a demanar am vergonya a sa cara axi-meteix, sa caridat i s'abnegació i sa fidelitat i s'experiencia d'aquestes monges. ¡Sabeu que les hi deuen veure de diferents a ses coses en pic que se pensen que pronte deixarà sa pell dins es llit!

S'antirrelligió, es sectarisme, s'odí a l'Esglesia Catòlica está de moda quant se menja be i sa fa be sa digestió. Pero en ventay sa córpora d'un sectari comensa a funcionar malament, a sa primera senya, an es primer moviment d'inquietut des metge, qualsevol tigre anticlerical tremola, se fa por, se gira a un confés, demana sa Estremaunció... S'història de cada dia!

Per desgracia no los passa així an es pobres, qui no creuen: es pobres, han d'anar an ets hospitals laics, han de anar a sa fossa comuna, los han de cremar es cos dins un forn.

VII

Doctrina anarquista d'«El Rayo»

Un tal Mella, qu'escrivi demunt *El Rayo*, se proposa convencermos de que «sa llibertat meteixa es es millor remey contra ses perturbacions de sa passió desordenada» i de que «tals perturbacions serán molt insignificants amb un réjim anarquista o de llibertat propiament dita», es dir, vol convencermos, «com dos i dos fan quatre de que les que diuen passions humanes may poren esser causa de inharmonia (desorde) social, suposat es réjim de llibertat an a que aspiren»

No vos dic res; anarquia pura i neta. Ets escriguedors sindicalistes d'*El Rayo*, com tots ets anarquistes, hu diuen, que, per haverhi vertader orde, s'han de llevar, violentament i tot, ses noses que troben ses passions quant volen satisfes lo que demanen: s'idea de Deu, sa familia, sa propietat privada, ses fronteres, ses lleys, es tribunals, ets exércits, ses pressions, etc. ¿Es obstacle tot aixó per satisfes ses passions? Idó, qu'és destruesca.

Ara ¿quin concepte mos mereix aixó?

Senzillament: que s'homo té dret a satisfer ses seues necessitats, mentres s'expansió de ses seues facultats i de ses seues passions no surti de lo just, de lo raonable, de lo que dicta es sentit comú. Ni més ni pus.

Clar qu'es sindicalistes d'*El Rayo*, com tots ets anarquistes, no volen dominar sa passió i subjectarla a sa raó, perque diuen que tota passió està prou conforme am ses necessitats reals de sa vida; juna bestiesal juna falsedat! Pero s'esperencia demostra qu'ets homos no neixen naturalment bons, jaixó es sa pestal, i que no s'es meter per que sien dolents ni s'educació ni s'influencia de sa societat, no; s'infant, ja desde menut, quant s'educa, necessita correcció, i no poques vegades de bons pares surten infants dolents. S'esperencia mos ensenya qu'es veys, quant se moren, s'envan amb un tresor d'esperencia, de ciencia, i de sentit comú qu'es una llástima grossa que no se'n puguen aprofitar ets infants, qui venen derrera ells amb una gran inesperienza, ignorancia i inclinacions vicioses. Prova claríssima d'es pecat original.

Pero es sindicalistes, com tots ets anarquistes no hu volen entendre an aixó: han aficada sa banya am que si sa mala educació i funesta influencia de sa societat no viciás s'homo naturalment bo, ses passions l'inclinarien a lo més útil i a lo millor, i d'aquí no'n surten: i per aixó des crims qu'ells cometen no'n volen tenir sa culpa, sino que tota la donen a sa societat.

VIII

Més atrocitats d'«El Rayo»

En es número de dia 11 d'aqueix mes mos tradueix *El Rayo* un article de *La Liberaire* de Paris. ¡*El Rayo! La Liberaire!* Tant un com s'altre tenen igual missió: cridar, am raó o sensa ella, contra l'orde actual, contra les actuals injusticies, contra tota autoritat, contra el benestar present, contra tota felicitat. Sa questió es fer penetrar dins ets obrers l'odi a tot, l'avorriment a tot, sa queixa de tot, s'insubordinació contra tot. Estasiat *El Rayo* devant ses belleses de la naturalesa an el mes de matx, les fa servir de motiu per que s'obrer s'alsi am erit de rebeldia contra es capital qui *dir* que l'opremeix: «i es blat que s'alsa el fa pensar en sa llevor sana (!) del esperit de rebeldia que está grellant dins es cervells de ses joves generacions»; *el fa* «destriar ja aquesta hermosa (!) florida d'esperits renovadors i d'energies fecundes que tiraran p'en terra el mon vey am tots es seus prejudicis, per llavor edificar s'època de ditxa i d'igualtat universal.»

Ja los tenim aquí, idó, an ets incendiaris, assassins, saltetjadors de cases, carbonaris, *apartes* honrats, etc. Ja los tenim prenguent mides i posant ets homos iguals: ja tenim tots ets espanyols ab una pesseta per hom per viure cada dia, amb unes sabates iguals, amb un capell igual, amb unes cases iguals, amb unes dimensions d'estatura iguals, amb un cervell igual, amb una instrucció igual: no vos dic res més, «igualtat universal».

Resum teneatis. Ara posauvos a riure.

IX

«Qu'es sa «Casa del Pueblo» d'En Lerroux?

No son gayre es qui saben be qu'es. Un radical, des més radicals, que va esser redactor de *El Progreso*, amic intim i feel d'En Lerroux deseriu sa gran fundació del Emperador del Paralelo: «Jo no sé per quin fi En Lerroux la va fundar; ni sé si ignora ell com marxa; lo que puc afirmar es que si l'obligassen a ferne alabanses, primer que dir mentides, callaria.

En primera, res diria de sa administració, perque be sap ell que no n'hi ha, ni bona ni dolenta, i si n'hi ha, es tant secreta com sa d'un particular.

Res diria tampoc de sa seua acció política, perque, en lo internacional, només ha procurat separarnos des moviment obrer de tot el mon; en lo nacional, sols ha procurat elegir diputats, dels

quals han fracassat tots manco En Giner de los Rios, sensa que, en dos anys de comandar es fals demócrata d'En Canalejas hajen conseguida una micoineua d'amnistia; en lo local, sols ha procurat constituir un Municipi que es estat s'afrenta de la Ciutat, i en lo particular, sols ha procurat crear una especie de baixa burocracia, que, una vegada en possessió de sa nómina, ha deixat anar ses antigues ives revolucionaries.

Aixó no es calumnia; es amarga realitat; no es despit, es franquesa.

En quant a cultura, jo no sé res més desastrós que lo qu'ha fet aquesta Casa.

Es ver que s'hi son donades conferencies de cultura; pero son estades flors d'un dia, fum de formetjada. Ben al enrevés, poriem citar mil casos per provar que lo que s'ha procurat es matar tots es principis de cultura, desbaratarla, oposarhi. No sembla sinó que allá sa cultura hi es de més.

En es teatre que hi tenen, no s'han representades més pessas qu'aqueys dramets que posen pell de gallina ensenyen es mal, i aqueixes pessas zarzueliques, ses més pornogràfiques, i lo més aplaudit, am locura evidentíssima, pes baix públic, desde «El Sol de la Humanidad» fins a «La Gatita Blanca».

¡Oh, l'obra emancipadora de sa *Casa del Pueblo!*

X

¡Quina bajaranada!

¡Ja es que li está en caràcter! A un paperot de tan poca seriedad com *El Ideal* li escau que se'n riga d'un modo beneyt, des naufragi de sa bendició del Papa que duya an En Taft, president d'ets Estats Units, es seu ajudant Mr. Butt.

¡Qu'havia de quedar flotant sa bendició del Papa, ni un fòtil mort! ¡Qu'havia de naufragar! ¡Com si sa bendició fos un objecte! ¡Com si sa bendició fos materialment un tros de paper! ¡Com si una gracia espiritual pogués surar i la poguessem paupar!

Vaja, una mica més de dignitat republicana es bona, ja que vos falta casi tota, republicanetxos espanyols!

XI

Es fruys de s'escola laica

Es nostros insignificants antielercia, letxos de per Mallorca mos están moquent sempre aquest borino de s'escola laica, diguentne alabanses, diguent sobre tot, que lo que fan elles es obra d'emancipació, de regeneració, de llibertat. Ah beneyts!

Lo que fan i no poren manco de fer ses vostres escoles laiques, es dir, atees, contraries a Deu, es lo qu'acaba de succeir a França.

An es poble de Le Mans los varen donar guillotina fa unes setmanes a dos soldats qui, am contes de robarli, havien assassinada una pobra dona vey.

Es pessims antecedents des criminals, i sa seuvatge ferocitat que demostraren am sa seua malifeta, decidiren es Consey de guerra a imposarlos sa derrera pena, i destinarlos a sa infamant guillotina per no considerarlos dignes d'esser fusellats.

Idó be; un d'ells, anomenat Tisseau, abans de morir va escriure una carta an es seu micer, que, publicada dalt *L'Eclair* de Montpellier, diu lo que segueix:... «Aquestes retxes no tenen altra finalitat que fer sobre a tothom que si jo, fiy desgraciad d'una honrada familia, he caygut tan avall, no es més que de resultes de lo que m'ensenyaven quant era petit. A s'escola mos ensenyaven qu'es pares no tenen damunt es fiys més qu'una autoritat molt limitada; que, segons ses lleys, es pares no tenen dret a corretgir es seus fiys i que robar an es seus pares no es robar, i que may sa ley pot castigarlo an aqueix robo.—Aixó es lo que mos ensenyava s'escola laica.

«Idó estant jo molt inclinat an es mal, totes aquestes idees que sentia explicar (que tots ets homos son iguals

i que no hi ha d'haver ries) no servien més que per escitarme i encalentirme, i d'aquí vengué sa meua primera falta, que va esser sa causa per que m'enviaren a una casa de correcció... Vatz sortir d'aquella casa molt malalt as cap d'un parey d'anys, durant els quals no vatz coneixer altra cosa que sufriment i odi a sa societat, que era sa qui tenia sa culpa de sa meua desgracia; i en vatz sortir sense tenir cap ofici, entregat an es meus propis instints, i desgraciad. Com moltíssims d'altres, he caygut.

«Pero aquesta falta, que fa que jo sia esborrat de sa societat, ha resultat per mi un grandíssim be, perque an aquesta presó de Le Mans, desde on escrie aixó, hi he trobat un bon capellá qui m'ha ensenyat lo que es realment la vida, i que jo confés no havia compresa may.

«Per desgracia, aqueys conseys m'han vengut tart... Jo voldria qu'aquestes retxes servissen de llissó a tants de joves qui se deixen enganar i estraviar per idees falses. ¡Quants n'hi ha, com jo, qui se deixen dur per aquestes idees i arribarán a parar a sa desesperació! Si he de morir, moriré am valor, segur de que Deu, més misericordiós qu'ets homos, perdonará ses meues malifetes i m'admetrá am Ell...»—*Benjami Tisseau.*

Aixó es sa trista realitat, antielercia, letxos de l'engan! Aixó son es fruys, experimentats cent vegades cada dia, de ses vostres tan alabades escoles atees, sense Deu, contraries a Deu! Voltros vos n'ompliu sa boca d'elles, pero no es igual escriurehu que veurehu a la práctica, no! Sabeu si n'haguessen de parlar d'elles tal com son, tal com donen es fruys ¡plorariu!

XII

¡Vaja un escándol... electoral!

Era una vergonya es Cens electoral de Bilbao. A ses llistes electorals e-hi havia fins s'altre dia centenars, mils de noms de electors falsos: electors que figuraven a pisos que no existeixen i números de cases que no son an es carrer, morts, persones emigrades fa temps, menors d'edat... ¡Un escándol!

Quant es radicals, aqueys elets, *fiys* de sa mal entesa llibertat, igualtat i germanitat, se'n temeren que sa Junta des Cens se proposava fer escrupulosa triadella i depuració, cridaren en contra an es mitins, protestaren a ses seues conferencies, i En Soriano no poria esser altre-se queixá an es Congrés de que a Bilbao volien restar 5.000 vots a sa democracia (!). Aquí los esperáven noltros: quant protesten, quant criden, quant se veu que los pica fort ferm, senyal qu'ets electors falsos son des seus, son des radicals; senyal que hu regoneixen clar que hu son seus.

¡5.113 vots falsos! No es res! 5.113 mentides! 5.113 engans! Qué! O no es es nostre pa de cada dia d'es radicals i esquerrans de tot color es mentir, s'enganyar, es monopolisar sa falsedat?

¡Oh si a tots es pobles ses Juntas fessen le que a Bilbao ha fet sa Junta des Cens «am criteri just i raonable, amb esperit de rectitut», i segons confessió d'un retgidor de l'esquerra d'allá!

RONDAYES MALLORQUINES

L'ALTRA SETMANA VA SORTIR, AM MOLT BONA LLETRA I PAPER, ES PRIMER QUADERN DES TOM SISÉ DE S'APLEC DE RONDAYES MALLORQUINES. SON SETZE PLANES MACISES QUE DUEN BONA PART DE SA SUGESTIVA RONDAYA «ES CAVALLET DE SET COLORS». FINS AQUÍ AGRADA FERM LA MOSTRA.

Aquest quadern i es que surtin sa venen a: PALMA Ca-PAdmor, General Barceló, 1.—Ca'n Guasp, Morey 6.—Ca'n Pizá, Jardí de la Reyna, 19.—Ca'n F. Ferrer, Sta. Eularia, 25.—MANACOR: Ca-mestre A. Fiol Ferrer, 3.—INGA: Ca'n Miquel Durán, Murta 5.—SOLLER: Imprenta «La Sinceridad».—BARCELONA: Ca N'Alvar Verdager, Rambla del Centre, 5.

A tots aqueys punts s'admeten suscripcions a tots els quaderns del tom.

D. Marcell Menéndez Pelayo

A Santander morí diumenge passat en la pau del Senyor el molt venerable i el molt august gegant de la nostra literatura, D. Marcell Menéndez i Pelayo.

A Mallorca hi tenia molt respectables amics: i e-hi vengué l'any 1884 lletgint a s'Institut de Montission un discurs, magistral com tot lo seu, que va esser una pintura feel i acabada del nostro gran Beat Ramón Lull.

Tractantse de qui's tracta, creym que seria sacrilegi parlar d'ell ni poc ni molt, noltros que no tenim mica de competencia.

Res gosam dir: car compremem que am la seua mort, no es una literatura, no es una terra la que está de dol, sino tota la literatura, tota la terra!

Per aixó consideram dever de la nostra petitesa es callar: callar i pregar a Deu que doni bon repòs i pregam a la seua ánima, privilegiada com cap altra, a fi de que'l puguem veure tots plegats an el cel. Amèn.

Secció local

Dissapte, a posta de sol, arribá el Sr. Bisbe, que venia de Felanitx: el tebeven ses autoritats, esglesiaística, civil, judicial i militar i una gentada fora mida. Sa banda del Sr. Rosselló alegrá la gent.

Desseguida la comitiva aná a sa Rectoria; i a les set i mitja el Sr. Bisbe entrá a la parroquia—que, a pesar d'esser tan gran, era replena—i benei es nou quadro i després trasladaren a sa capella nova el St. Cristo. ¡Moment solemne aquell que destaparen lo que tant estimam es manacorins? es cor de tothom s'aixamplá! Sa gent que pujá a adorarlo an el St. Cristo? No es per dir; ell era diumenge a vespre i encara no s'hi porien arrambar! La nova Capella agrada ferm: tothom sen fa llengos de sa capella nova, des quadro, de ses escales, des combregador, des sagrari.

I si aquesta festa ha conmogut tot Manacor, ¿qué será en ferse sa festa de s'acabament de ses obres? Es qui hu vejen porán estar satisfets, pero es cor no gaudirá tant com aquest pic.

Diumenge, el Sr. Bisbe, vestit de Pontifical, benei es nou sagrari de la comunió (obra d'art que honra son autor), essent padrins una fiya des micer D. J. Servera i D.ª Angela Amer i es fiy de D. Bartomeu Bonet i D.ª Francisca Marcó (a. c. s.); després se feu processó, duent el Sr. Bisbe es copon an es sagrari nou.—Cantá l'ofici el Sr. Rector i assistí el Rdm. Sr. Bisbe; el sermó des paísá nostro, D. Antoni Truyols, pre., fou molt acertat i va satisfer a tothom. Tot es cap-vespre fou visitat el St. Cristo: contadíssims degueren esser es manacorins que no pujaren a adorarlo.

As vespre a sa plassa del Palau se tiràren bons focs artificials fets pes nostro pirotécnic manacorí i sa banda del Sr. Rosselló mos deixá sentir hermoses pessas.

Dilluns, el Sr. Bisbe confirmá nins desde les deu fins a la una i nines desde les quatre des cap-vespre fins a postade sol.

Dimars dematí seguí sa Ilustrísima fent sa visita a So'n Carrió, So'n Servera, Artá i So'n Llorens: es vespre, ja tart, passá per Manacor de tornada a Palma.

Dimecres feya un any d'aquella pedregada tan grossa de per St. Juan, Petra i Manacor, que a molts s'ánima los penjava d'un fil, com solen dir. Ventura que va esser aygo; i no pedra ni calabruix!